

Zástava dechu

Lucie
Koudelková
Jesenská

maraton

m

Zástava dechu

Zástava dechu

**Lucie
Koudelková
Jesenská**

**Praha 2025
maraton**

Knihu finančně podpořilo Ministerstvo kultury České republiky.

MINISTERSTVO
KULTURY

© Lucie Koudelková Jesenská, 2025

© Maraton, 2025

Cover picture © Lucia Dovičáková, 2025

ISBN 978-80-88411-36-9

*Mým dcerám.
A především Tobě.*

*Z mateřství buď uděláme
skutečné, plnohodnotné téma,
anebo ho necháme, aby nás – nepřipravené
a absentující – pozřelo, přežvýkalo,
vstřebalo a nakonec vyloučilo.
Rozmělněné, strávené.*

APNOE

Když jsem ten náraz uslyšela, všechno uvnitř mě se roztránilo. Vybuchlo mi to někde pod žebry, snad v žaludku, ale možná o něco níž. Cucky mých vnitřností, mé kůže, duše i mého zimního oblečení se v tu chvíli rozprskly do okolí. Vylétly vysoko do vzduchu, kde se, jako v jakési absurdní, nepovedené, zasekávající se grotesce, nekonečně dlouho, tiše třepotaly, a pak bezhlesně, beze zbytku zmizely. Na zem, zpátky ke mně, nedopadlo nic. Nic se mi nevrátilo. Nic z toho, kým jsem byla před tím. Před výbuchem. Před koncem.

S naprostou jistotou jsem věděla, že jsem právě přestala existovat.

To, co ve mně s tak ohlušující němotou zrovna prasklo, bylo cosi bazálního. Struna, která držela všechno pohromadě. Bylo to fyzické, dokonce velmi fyzické, jako by se mi přetrhla mícha, jako by mi skutečně orgány vyletěly do vzduchu. (Stále, i po těch letech, mě tělesná podstata toho všeho nesmírně fascinuje. Ta ješitná, povýšenecká fyzičnost, ta masitost, hlenovitost všeho, čím jsme.)

A se stejnou jistotou, s jakou jsem v ten okamžik věděla, že jsem přestala existovat, jsem také věděla, že trhlina, která tou detonací v našem světě vznikla, se už nikdy nezacelí.

Propast.

Rychlé zatroubení, zakvílení brzd a pak rána. Ró-zino umělohmotné odrážedlo letící vzduchem. Strašně, strašně pomalu letící, spíše se vlekoucí náhle ztěžklým, nedýchatelným, téměř hmatatelným prostorem. Vlekoucí se ve vysokém, nemožném oblouku z levé do pravé části mého zorného pole, mého mozku, mých právě rozmetaných vnitřností, mého srdce. Plastové odrážedlo mé malé dcery. V letu se otáčející kolem své osy jako nějaký klaun v cirkusu během odpoledního představení. Jako kašpárek na tyčce. Jako monstrózní umělohmotná planetka. Jako by mělo na všechno nekonečně mnoho času, jako by mu šlo jen o to předvést za všech okolností absurdní dokonalost svého odpudivého pohybu. Dokonalost až na hranici snesitelnosti, vkusu.

Kýč.

Zvedá se mi žaludek, pomalu ztrácím pevnou půdu pod nohama. Zrak se rozpíjí.

Celé se to odehrává pod jakýmsi časovým filtrem, jako ve zpomaleném filmu. Zpomaleném téměř na nulu. Chci běžet, ale moje nohy jsou nepřekonatelně těžké. Celé roky odlepuji chodidla od povrchu chodníku. Křičím, ale ven nic neproniká. Ústa ani hlasivky už nejsou mé. Než se k Róze dostanu, uběhne celý život. Celý život,

Rózinko. Můj i tvůj. Nešlo to, věř mi. Nešlo to, holčičko moje malá, nešlo se k tobě dostat rychleji.

Rózin výkřik mi splývá s řinčením skla. Nevím, co čemu předcházelo a co následovalo. Pamatuji si jen, jak vší silou tisknu Eminu ruku a pak ji pouštím, odhazuji ji do dále, jako se odhazuje něco, čeho se člověk náhle zašítí. A pamatuju si, jak i ruka Emy v tu chvíli letí vzduchem, v opačném směru než Rózino odrážedlo. Letí tak nějak odevzdaně, rezignovaně, jako by už tenkrát věděla, že nikdy nikam nedopadne, protože není kam. Jako by už tenkrát věděla, že ruka matky ji vždy držela jen prozatímně, provizorně, neúplně. Že ji sice držela, ale myslela při tom už na něco jiného. Jako by už tenkrát věděla, že tohle rozdělení rolí – matka, dcera – byla vždycky tak trochu hra, od samého začátku. A dokonce už i dávno předtím.

Ve chvíli, kdy se na obzoru oba lety protnou, kdy na setinu sekundy splynou, kdy se Rózino odrážedlo a ruka Emy stanou jednotou, jež hned vzápětí pomine, poslední jednotou, kterou v životě zacítím, ztratí svět svůj tvar i obsah. Průrva se rozevře. Prasklina zatvrdne, zkamení.

Slepě civím do toho místa, které už zase není, do bodu prolnutí a Ema, s rukou opět svěšenou podél těla, téměř bezhlesně zašeptá: „Róza, mami, naše Róza!“ Svět už se vůbec nepohybuje. Všechno stojí.

Nikdy předtím ji tak nenazvala, „naše Róza“. Nikdy předtím nedala dohromady víc než jedno srozumitelné slovo. „Naše Róza.“ Moje i její. Sevře se mi žaludek. Nikdy mi nepatřila.

Myslím, že to byl ten moment, kdy jsem začala utíkat. Pokud se dá tedy během nazvat pohyb močálem, v němž vám bahno sahá až k lícním kostem. Pokud se dá během nazvat to neustálé dušení se, ta předsmrtná křeč.

Započala jsem ten pomalý, šnečí běh k tobě. Běh, který nikdy nevzdám, nikdy, i když vím, že dohnat tě, holčičko moje malá, je naprosto nemožné.

I. VÝDECH

výdech

Když jsme se ten den probudili, cítila jsem, že na mě všechno padá. Celé tohle rodičovství, mateřství, tohle šťastné období lidského života. Róze byly dva a tři čtvrtě, Emě rok a půl. Byla jsem vyčerpaná. Bezmezně, k smrti vyčerpaná. Asi o deset let starší než před třemi lety, kdy jsem poprvé porodila.

Róza měla hned po probuzení špatnou náladu. Vzbudil nás její nespokojený pláč. Chtěla za mnou, ale v tu chvíli se probudila i Ema, a když viděla, že беру do náručí Rózu, začala strašně plakat. (Proč nemají matky dvě náruče, tři, pět? A k tomu osm rukou, dvanáct nohou, pět těl, sto srdcí? Proč je všeho tak ukrutně málo?) Moje energie se hned po ránu začala vytrácet. Sypala se na malou úhlednou hromádku, jako zbytky dřeva po červotoči, a po pár krátkých minutách, během kterých jsem se snažila utěšit na střídačku obě dcery, se dočista vypařila. Dopadlo poslední zrnko (bylo teprve půl sedmé ráno), konec. Už nezvládnou ani jedno vzlyknutí.

Bezohledně jsem od sebe obě děti, které v tu ránu začaly křičet s o to větší intenzitou, odstrčila. Už nemůžu. Jáchymovi jsem jen stroze

oznámila, že se jdu osprchovat. Ema se mě snažila chytit. Byla jsem však rychlejší a zmizela za dveřmi koupelny. Slyšela jsem, jak obě holčičky svorně kvílejí a jak se je Jáchym, který by se měl spíš chystat do práce, snaží neúspěšně utiшит.

Pouštím si sprchu, jakot se rozpouští v hluku tekoucí vody. Chvíli se mi zdá, že se někdo pokouší dostat do koupelny. Na to jsem však byla připravená, zamkla jsem se. Držím si sprchu přímo u obličej, chce se mi utýct. Nepřeju si nic jinýho než být sama. Na chvíli, na dvacet minut, na patnáct, na dvě. Sama. Sama. Samasamasamasamasama. Tiše zuřím, sebelítostivě pláču a pomalu si uvědomuju, že mi význam toho slova začíná, po těch letech strávených doma s dětmi, unikat. Sama, opakuji si tiše, sama, šeptám do proudu vody, sama. Chce se mi křičet a sténat a vyrvat si všechny vlasy, ale neudělám nic. Sama, řeknu bezhlesně a najednou vím, že jsem obsah těch čtyř hlásek definitivně ztratila. Sama, zní to divně. Sama, řeknu ještě jednou, naposledy. Zní to nepravděpodobně. Nelogicky. Možná jsem to slovo nějak zkomolila. Asi se to řekne jinak. Den začíná.

Vypnu sprchu a zjistím, že jakot ustal. Róza už nepláče vůbec a něco téměř vesele vypráví

Jáchymovi, Ema ještě občas nabírá, ale zdá se, že většinu času je už i ona klidná. Utrhu se. Už opět trochu pospíchám, mám výčitky vůči Jáchymovi. Zase přijde pozdě do práce. Obléknu si včerejší oblečení – džíny (pokydané jen trochu, není to skoro vidět) a vytahané triko –, a aniž bych si vyčistila zuby nebo se učesala, odcházím do kuchyně.

„Promiň, už jsem v klidu, potřebovala jsem jen chvilku pro sebe.“ (Sama, zní mi jako vzdalující se ozvěna někde vzadu v hlavě. Kde jsem to slovo jenom slyšela?) „Jo, to je dobrý,“ odpoví Jáchym, obejmě mě kolem pasu a dá mi pusu. (Vždycky, když se usměje, udělají se mu vedle úst a vnějších koutků očí takové malé vstříčné vrásky. Dříve jsem si jich byla vědoma neustále. Měla jsem pocit, že to jsou kotvy, které nás drží pohromadě, že jsou to jeho rýhy do něčeho hlubšího, zásadnějšího, jeho zářezy do podmořského dna. Téměř jsem na ně zapomněla. Jak je možné, že jsem si jich už tak dlouho nevšimla? Zapomínám ho.)

V ten moment propukne Ema opět v hysterický jekot a začne se na mě sápat. Nesnáší, když se s Jáchymem objímáme. Taky už se prakticky neobjímáme. Vezmu ji do náručí, trochu se

uklidní. Róza mi našťvaně řekne, že ona chce chovat taky. Hlavou mi proletí něco vzdáleného, zapomenutého.

Už by měl konečně někdo vymyslet nafukovací protézu, která když se připevní na matku, vytvoří jí jednu až dvě další náruče, dva klíny, dvojce ústa (aby v přestávkách stihla líbat i muže) a k tomu pár náhradních rukou. Silikonová měkkost. Vůně po vanilce. Pětiletá záruka. Matka si pak jen sedne a bude chovat třeba pětadvacet dětí najednou. Přitom se bude usmívat a broukat si tu bezstarostnou, tisíckrát ohranou melodii, co ji mají děti tak rády. Už jí vůbec nebude vadit, že ona sama ji bezmezně nesnáší. Nirvána.

Zhluboka se nadechnu, vydechnu. „Tak chvílku počkej, Rózi, pochovám Emičku a pak hned tebe.“ Víím, že tahle věta nikdy nefunguje, ale co mám dělat jinýho. Róza se vzteká, moc ji nevnímám. Představuju si, jak by vypadal robot, co nám, mezitím co budu mít na tom nafouknutém, ultra měkkém klíně všechny děti světa, uvaří oběd, uklidí kuchyň, vypere, vyluxuje, vytře a půjde nakoupit. A pak si ještě představuju malé, skoro roztomilé drony, které by měly na nožičkách přichycený hadřík. Tím hadříkem, jemným, měkoučkým jako čerstvě narozené house

a stále čistým, by opatrně, aniž by cokoli shodily, odstraňovaly z povrchů prach. Neustále, bez zastavení, bez nehod.

Svět mizí. Zůstává jen měkké narůžovělé světlo. A přesně uprostřed nicoty příjemné bzučení dronních křidélek. „Mamíííí,“ zavřeští Róza. Proberu se, a protože jsem tou předchozí představou nějak uklidněná, беру na klín obě děti. Nikomu se to nelíbí. „Já nechcím!“ kvílí Róza. „Říkalas, že až pochováš Emu, pochováš mě, chci být na klíně sama!“ Vydechnu. Pokládám Emu, ta začíná děsně řvát, a беру si do náručí Rózu. Nasnídat se můžu až po obědě.

výdech

Róza zmizela za rohem.

Nikdy dříve jsem ji samotnou jet nenechala. Rozhodně ne takhle daleko. Vždycky jsem se strašně bála, že včas nezabrzdí. Bála jsem se, že se ponoří do toho svého pekelného plastového tempa, ve kterém kolem ní značky, chodci a popelnice lítají rychlostí světla, a nic ji nezastaví. Bála jsem se, že si nevšimne konce chodníku, že vjede přímo do silnice. S úsměvem na tváři,

s neohroženým výrazem, s příliš malou helmou posazenou příliš vysoko na svém dětském čele.

Děsilo mě, jak je chodník úzký, stačilo by jedno ohlédnutí, jedno zamyšlení, a mohla by být dole. Děsily mě neoznačené vjezdy do dvorů, nerovnosti na cestě, couvající dodávky, parkující dodávky, projíždějící dodávky. Děsili mě psi na vodítkách, do kterých se dalo zamotat, děsili mě psi, kteří žádná vodítka neměli, děsily mě jiné děti na odrážedlech, děti na kolech, děti na kolo-běžkách, tříkolkách, bruslích, skatech, děti. Dospělí. Děsilo mě, že někdo najednou prudce otevře dveře auta přímo do chodníku, zrovna když pojede Róza kolem. Děsily mě nechráněné květináče v patrech nad námi, imaginární odkryté poklopy kanalizací a větracích šachet u našich nohou. Děsily mě večírky, kterých se bude Róza účastnit, až jí bude šestnáct, dvacet, třicet pět.

Zakazovala jsem si o těchto věcech přemýšlet. Jakmile jsem totiž jednou začala, bylo velmi těžké to celé zastavit. Celý ten průvod možných i nemožných nebezpečí, přehlídku absurdní křehlosti malého dětského tělíčka v kontrastu k tak brutálnímu, železobetonovému světu. Připadalo mi totálně nepravděpodobné, že by bylo možné dětství přežít, natož neponičeně a důstojně.

Když jsem své představy včas nezabrzdila, uskupovalo se přede mnou ohromné maskarní procesí, barevný masopustní rej všeho, co by se mohlo přihodit. Svátek všech bláznů, všech matek. Masky na mě vždy začaly nejprve vykukovat ze škvír a spár v chodnících, z rozbitých okenních tabulek, z rozpraskané omítky budov, z kaluží, odpadkových košů, odhozených plechovek, z kapes kolemjdoucích, až byly nakonec úplně všude. Vyplňovaly ulice do posledního místečka. O tom, kde mám v tu chvíli své dcery, jsem neměla ani potuchy.

Masky dováděly jako pominuté, vbíhaly autům přímo pod kola, padaly pod tramvaje, padaly ze zídek, padaly z laviček, z oken prvních, druhých i osmých pater. Omylem na sebe převrhávaly konvice a kastroly s vroucí vodou, zkoušely, co to udělá, když do elektrické zásuvky strčí malou, malinkatou, kovovou sponku. Hltaly a pak se dusily. Modraly a s očičkama vytřeštěnýma a ručičkama máchajícíma na všechny strany padaly k zemi. Jiné masky se je, s děsem, ale stále komickým výrazem v očích, snažily zachránit. Bušily jim do zad, pokoušely se o Heimlichův chvat, zvedaly je za nohy hlavou dolů a třásly jimi. Zachránit se jim je však nedařilo. S hlavičkou

zvrácenou, bez známek života, se sunuly dolů, úplně dolů, zpátky v čase. Jedna z nich spolkla malinkou alkalickou baterii, jiná si do pusy strkala tu bobulku tisu, tu pámelníku, tu cesmíny, rulíku. Další maškary se opodál cákaly v jezírku, padaly do vody a smály se. Pak jedna z nich zmizela pod hladinou. Nikdo z ostatních si toho nevšiml. Za nějakou dobu se na hladině objevily dlouhé, světlé vlásky a pootevřená promodralá víčka. Odháněla jsem ty představy, jak se jen dalo, ale nešlo nic. Na jednu malinkou maškaru v kočárku spadl ze třetího patra těžký květináč s rudou pelargonií.

Jak jsem se tu ocitla? A kdy? V tomhle strachu. V téhle křeči. Kdy jsem přestala dýchat a myslet sama za sebe?

Kdy jsem se ztratila?

Róza právě zmizela za rohem. Po silnici projelo několik aut, proti nám běžel pán se psem. V očích měl hrůzu, křečovitě svíral vodítko a díval se někam daleko za nás.

Róza právě zmizela za rohem.

„Ne, tohle přece není náš příběh,“ projelo mi v tu chvíli hlavou, jako bych slyšela jen jakési vzdálené nezúčastněné vyprávění. „Rozárka přece pořád ještě někde je.“ Cítila jsem, jak mi po

bedrech a taky někde hluboko v břiše přeběhlo cosi známého, těžkého, mrazivého. Ostrého jako střepina.

výdech

Všechno bude zase dobré, Rozárko, nemusíš mít strach. Vždyť je to teprve chvilíčka, miniaturní, neznatelný, téměř neexistující okamžik, zatím se nic dalšího neděje. Nic. Už tě sice nevidím, ale vím, že jsi, že ještě pořád jsi, a než se ozve ta rána, máme čas. Na všechno. Na celý náš život, holčičko moje malá, na celý život! A k tý ráně to nikdy dojít nenechám. Nikdy! Slyšíš? Nikdy!

výdech

Nakonec se to ráno holčičky přece jen nějak utišily. Slezly ze mě, Rozárka si vylezla do své židličky, Emu jsem tam vysadila já. Obě začaly snídat. Můj mateřstvím a představami nafouklý klín splaskl. Nadechla jsem se. Navrátila jsem se do svých obvyklých rozměrů. Vydechla jsem. Bzučení dronních křidélek se jakoby navracelo.

Nadechla jsem se a rychle objala Jáchyma. Krátce a slabě. Za nic na světě jsem nechtěla přerušit tu slastnou chvíli klidu. Myslím, že si objetí ani nevšiml. Pak jsem i já usedla ke snídani.

Usrkla jsem trochu čaje a začala se štourat v jogurtu. Jáchym si ohřál párky. Ucítila jsem jejich vůni a okamžitě se mi začaly sbíhat sliny. U stolu bylo zvláštní, neznámé ticho. Ema si něco broukala, Rozárka si kreslila prstem na desku stolu, ani nedutala. Obě byly nezvykle ponořené v sobě. Na okamžik mi přišlo, že jsme všichni jen stíny. Z chodby dopadaly do kuchyně do oranžova zbarvené ranní paprsky slunce a osvětlovaly půlku Jáchymovy tváře. Seděl nad svým talířem a jedl. Najednou jsem ho chtěla obejmout opravdově. Silně. Přála jsem si své tělo cítit v jeho, říct mu, že ho mám ráda. Bránil mi však strach, že to všechno zruším – to světlo, ten klid. Bylo nutné zůstat nehybná. Bylo životně důležité udržet ve světě status quo, nevychýlit ho z jeho tolik nepravděpodobné chvilkové rovnováhy. Jakýkoli pohyb by byl až příliš riskantní.

Zůstala jsem sedět. Nic jsem neřekla.

Přitáhla jsem si kolena k bradě a znovu štourla lžící do jogurtu. Sluneční paprsky ozařovaly střed stolu. Dívala jsem se do toho hřejivého, téměř